

מגדלי הבקר זנחו את הפרה הארצישראלית הרזה, אך עם גילוי סגולותיה חוקרים מנסים להצילה מהכחדה

בצפון לא הולכים עם העדר

אלי אשכנזי

פרות בלדי בחוות נווה יער, אתמול. גנטיקאים פועלים לפענוח הגנום של הגזע צילום: גיל אליהו

עד סוף שנות ה-40 של המאה הקודמת, פרות הבלדי מילאו את הארץ. ברומה לתושבי האזור האנושיים, מידותיהן צנועות יותר משל אחיותיהן האירופיות, אך גופן חסון, אנרגטי ופראי. כשהיחיל גידול הבקר לבשר באופן תעשייתי, חקלאים העדיפו זנים אחרים, גדולים יותר ויצרניים יותר, והגזע הבלדי כמעט נכחד. כעת מבינים חוקרים את סגולותיו, ומנסים להציל את הזן המקומי.

הר"ר אריאל שבתאי, מהיחידה לחקר בקר לבשר שבמרכז המחקר החקלאי בחוות נווה יער, השלים באחרונה את הקמתו של עדר בלדי ליד רמת ישי. איסוף הפרות נעשה בכפר רג'ה, שבו הקפידו על שימור גזע העדה, ובעדרים בגולן ובגליל שבעליהם קנו בעבר פרות מרג'ה המגדלים, שגילו כי יש לפתע ביקוש לפרות, הקפיצו את מחירן מ-2,000 שקל ל-6,000 שקל.

הבלדי הוא גזע הפרות המקורי בארץ ישראל ובמדינות אגן הים התיכון. טיפוסיו השונים פרוסים בטורקיה, לבנון, צפון אפריקה, וחבל הבלקן. אולם, בשל מידות גופן הקטנות של הפרות בנות הזן, נהגו המגדלים לזלזל בהן

בעבר. עם השנים, בשל הכלאה עם זנים שבאו מחוץ לאזור, הגזע הלך והידלדל וייחודו הגנטי נשחק, עד שהגיע לסף הכחדה בכל המדינות בהם היה מצוי.

כמשך עשרות שנים העדיפו החקלאים פרות מסוג הרפרור וסימנטל. פרת הבלדי הממוצעת שוקלת כ-280 קילוגרם (בע"כ) בר שקלה כ-220 ק"ג, ולעומתה הסימנטל צומחת ותופחת לכדי

500-700 קילוגרמים. "הפרות גדולות הגוף יצרניות יותר ולכן יש מוטיבציה גדולה יותר לגרל אותן", מסביר שבתאי, "מצד שני הן פגיעות יותר למחלות, רגישות יותר לתנאי סביבה ובכונניות יותר מבחינה אנרגטית".

ביקור במכלאה בנווה יער ממחיש זאת היטב: מתחת לסככה המטילה צל עומדות פרות הסימנטל ומבקרות תדירות באבוסים

בשל הביקוש הפתאומי לזן הבלדי, המגדלים הקפיצו את מחיר הפרה מ-2,000 ל-6,000 שקל

עמוסי המזון. אחיותיהן מגזע הבלדי לדי עומדות בשמש הקופחת ומגייעות לעמדות המזון לעתים רחוקות יותר. תגי זיהוי הכרוכים סביב צוואר הפרות משדרים נתונים למחשב סמוך על צריכת האנרגיה (כמות מזון) והוצאת האנרגיה (קצב

מנדלסון. שבתאי מספר כי כבר לפני 20 שנה פנה מנדלסון לבוקר אלון גלילי, וביקש ממנו להקים עדר בלדי לפני שהגזע ייעלם. גלילי חרש את הארץ ואסף עדר קטן שרועה בשמורת החולה. "הוא קנה לנו תוספת זמן לפני הרקה ה-90", אומר שבתאי. כעת מתכוונים החוקרים לזווג בין העדר בשמורת החולה לבין זה שבנווה יער, כדי שלא תיווצר קרבת דם גדולה בין הפרות.

בשימור והקמת עדר הבלדי די נעזר שבתאי בצוות של עובדי החווה, סטודנטים וחוקרים וכן גייס למשימה גנטיקאים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מטרת הצוות הן פענות רצף הגנום של הבלדי לשימור הגזע מחוץ, והכלאתו עם זנים אחרים כדי ליצור זן גדול יחסית ובעל כושר עמידות גבוה מאידך. זלמן הנקין, מנהל מרכז המחקר בחווה השייכת למינהל המחקר החקלאי מצייין כי "הדרך לאפיון הבלדי עוד ארוכה מאוד". בינתיים, זיהוי פרות הגזע נעשה על פי תכונותיהן החיצוניות ואופייני: "הפרים הבלדיים ממש ערסים", אומר שבתאי ומוסיף כי לפרות הגזע אופי אמהי, "הן שרירות על הולדות באגרסיביות וזריזות תנועה".